

*»Ko se zaziramo v prihodnost,
se spominjamo preteklosti,
ker nas preteklost oblikuje
in ker smo zaradi preteklosti to, kar smo,
in to, kar bomo.
Vse je večno, kar nastane«*

In danes ohranjamo spomin in prenašamo izročilo!

V veliko veselje mi je, da ste med nami predstavniki Mestne občine Koper in KS Gračišče in Gradin.

Z vsem spoštovanjem pozdravljam tukaj navzoče borce Istrskega odreda in druge borce NOB. Lep pozdrav tudi vsem ostalim gostom, domačinom, staršem, učencem. Hvala, da ste danes z nami. Verjamem, da bomo skupaj preživeli čudovito uro kulture z ohranjanjem spomina na zgodovinske vrednote NOB.

Naša osnovna šola 37 let nosi ime Istrskega odreda in prav je, da učenci vedo zakaj to ime! Ob tej priložnosti se zahvaljujem g. Dušanu Puhu in g. Jožetu Furlanu, da so nam pri prenašanju tega izročila velikodušno ponudili pomoč, stopili v razred k učencem in jim posredovali lastne izkušnje, ki so oblikovale zgodovino NOB v tem delu Istre.

Prav tako se zahvaljujem celotnemu učiteljskemu zboru, ki je z vso zavzetostjo in odgovornostjo pristopil k tej nalogi, ki jo danes zaključujemo s to spominsko prireditvijo.

V posebno veselje mi je, da je v našem kraju ponovno spominska prireditev posvečena NOB. Leta 1965 ste odkrili spomenik žrtvam NOB v Gračišču, pred 37. leti je naša šola dobila ime Istrskega odreda. G. Jože Furlan je odkril spominsko obeležje v takratnem »zadružnem domu« v Gračišču, v Popetrah pa spomenik padlim borcem in žrtvam fašizma. Leta 2014 smo skupaj odkrili spominsko ploščo, ki stoji prav na tej stavbi v kateri danes praznujemo, na kulturnem domu Gračišče.

Človek ustvarja zgodovino, vendar preteklosti ne more spremeniti, ne sme je niti pozabiti! Zapisano je veliko dejstev, opisanih je mnogo dogodkov, omenjenih je mnogo ljudi, a se zgodovina dogaja tudi v zgodbah posameznikov. In te zgodbe so pomemben del naše kulturne dediščine. Zgodovinska dejstva bomo spoštovali, negovali ter izročali v dar in hrambo prihodnjim rodovom, da bodo lahko zgodovinske dogodke razumeli v kontekstu časa. Zavzeto in odgovorno bomo pristopali k ohranjanju spomina in prenašanju izročila ter tako poskrbeli, da narodnoosvobodilni boj v Istri ne bo nikoli pozabljen.

Ena izmed največjih nesreč v zgodovini slovenskega naroda je bila nacistično – fašistična okupacija, spomladi 1941. Druga svetovna vojna je slovenskemu prebivalstvu povzročila fizično in psihično nasilje, s katerim mu je bilo odvzeto vsakršno človeško dostojanstvo, ogrožena sta bila osebna varnost in življenje ljudi. Odločitev za upor proti okupaciji, je bila največja odločitev v dotedanji zgodovini Slovencev in je zahtevala odločilen prelom s preteklostjo. Slovenski narod se je zavedal, da če želi preživeti, ne sme prepuščati svoje usode odločitvam drugih. Vsesplošni oboroženi odpor je bil soočen s kruto vojaško okupacijo, delitvijo ozemlja in nasiljem nad civilnim prebivalstvom. Vendar je bil odpor

zmagovit in še danes vemo, da se je slovenski narod med drugo svetovno vojno boril za pravično stvar.

Ko se je tretjemu rajhu začel bližati konec, ko je kapitulirala Italija, se je začela okupacija Istre. Okupator je začel izvajati neusmiljen teror nad slovenskim prebivalstvom v Istri.

Z ustanovitvijo Istrskega partizanskega odreda, ste neustrašno odgovorili na okupatorjevo nasilje. Mobilizirali in oboroževali ste nove borce, preprečevali represalije, ki jih je skušal okupator izvajati nad civilnim prebivalstvom, izvajali ste junaške akcije in napadali sovražne vojaške kolone. Ščitili ste istrskega človeka in branili ozemlje pred plenjenjem imetja. Tako ste omogočali, da se je razvijala ljudska oblast, šolstvo in kulturno življenje. Ime »istrski« pa ste mu dali prav zato, *da se poudari naš boj za Istro in za naše morje*, je povedal g. Dušan Puh našim učencem.

Kljub težkim razmeram ste na osvobojenih ozemljih ustanovili mrežo slovenskih partizanskih šol. Organizirali ste prebivalstvo, ki je z iznajdljivostjo pomagalo odpraviti težave s prostorom, opremo, učiteljskim kadrom in prav kmalu je bila vsa šoloobvezna mladina deležna izobraževanja. Nekoč prazne in mračne sobice, so se spremenile v vedre domove in kulture napredka, kjer so imeli učenci ponovno možnost, kot pravimo danes, usvajati in komunicirati v svojem, slovenskem jeziku.

Krepili ste narodno zavest med Primorci in postavili temelje za nadaljnji razvoj šolstva in za ohranitev našega maternega jezika. Ker ste nam zgradili trdne temelje, smo lahko danes uspešni in nadaljujemo, kar ste vi začeli – izobražujemo, vzgajamo in delamo za mlade generacije, ki so seme sprememb za našo boljšo prihodnost. Za to in za vaš pogum iskrena hvala.

Danes, na šoli Gračišče, dopolnjujemo obvezni šolski program s tradicijo in univerzalnostjo. Dovolj prostora imamo za ustvarjalno energijo na kulturnem, umetniškem, tekmovalnem in športnem področju. Kljub temu, da smo majhna šola in precej oddaljena od mestnega jedra, si prizadevamo, da omogočamo učencem udeležbo v bogati paleti kulturnih dejavnosti. Resda bi si včasih želeli mnogo tistega, kar je v mestih, a mi smo prav v tem prostoru našli veliko svojega. Prizadevamo si, da bi v sodelovanju z lokalno skupnostjo in različnimi društvi, ... med drugim tudi z Združenjem borcev, ustvarjanje temeljilo na ohranjanju kulturne dediščine, istrskih običajev in narečja, ki bogati naše okolje.

Vse od leta 1955 učitelji in vzgojitelji na OŠ Gračišče opravljamo poslanstvo vzgoje in izobraževanja ter postavljamo temelje znanja za generacije, ki vstopajo kot majhni otroci v vrtec in odhajajo kot najstniki, obogateni z znanjem in izkušnjami, novim izzivom nasproti. In tako se vrtilo kolo življenja, ki se bo vrtelo dokler bo na tem hribu stala in živela naša šola.

In sedaj mi dovolite še razmislek o vlogi MLADIH v sodobnem svetu sprememb. Če želimo razumeti mlade moramo vedeti, da se z vsako novo generacijo spremenijo vrednote družbe, odnos do avtoritete, prepričanj, načina delovanja.

Pogosto domnevamo, da ljudje vidijo svet na isti način, kot ga vidimo mi. Imamo lastno prepričanje, izkušnje in verjamemo nekaj o sebi, o ljudeh okrog nas in o okolju v katerem živimo. Svet vidimo skozi svoj, lasten referenčni okvir, ki se je oblikoval glede na okoliščine v katerih smo rasli.

Značilnosti generacij o katerih bom spregovorila so postavljene le v okvir za lažje razumevanje. Še vedno je ključen posameznik s svojim zaznavanjem generacijskih razlik in sposobnostjo prilagajanja.

Za povojno generacijo, ki ji pravimo »baby boom« generacija (od 1945 do 1965), je vrednota delo, tovarištvo, solidarnost, pomoč, dobro vemo kdo je šef, njemu vsi sledimo. Vrednota so izkušnje.

Za njihove otroke, generacijo X – (od 1965 do 1985), je vrednota status, uspešnost, denar, avtoriteta je izobraženec (licenca). Nikoli nimamo časa, smo taksisti svojim otrokom in skrbimo za ostarele starše.

Za generacijo Y (od 1985 do 2000), »on line« generacijo, je vrednota »imeti se fajn«, avtoriteta je »zvezdnik«. Prihodnost, ki jo vidijo preko medijev ni tako stabilna in svetla zato so naravnani na »takoj in zdaj«. Umikajo se v virtualno realnost in največ časa preživijo na socialnih omrežjih. Tam lahko postanejo vse tisto kar želijo in v resničnem svetu ne morejo.

Danes poučujemo generacijo Z (od 2000 naprej) **naše milenijce!** Ti otroci prihodnosti ne vidijo bleščeče. Živijo v svetu recesije, terorističnih napadov, migracij, beguncev, grožnje 3. svet. vojne. Do sveta so cinični. Iščejo vodjo, ki ima jasna pravila in vizijo vodenja. Ne iščejo tipičnega delovnega mesta in delovnega časa. Njim je pomembna tehnologija.

ALI SE OTROCI IZ GENERACIJE V GENERACIJO SPREMINJAJO? ALI SO DANES OTROCI DRUGAČNI?

Otroci se NE spreminjajo, spreminja se okolje in način kako jih vzgajamo. Če se spremeni komunikacija se spremeni družba v celoti in ljudje. Kar delamo našim otrokom, živimo sami. Otroci le sledijo trendu v družbi.

In trend v družbi se hitro spreminja in se bo tudi v bodoče. Živimo v potrošniški družbi, kjer je vse storilnostno naravnano. Filozofija potrošniške družbe je »užitek tukaj in sedaj«.

Tektonski premiki se dogajajo tudi na trgu dela, kjer je prihodnost mladih nepredvidljiva. Ni več mogoče zanesljivo predvidevati, kaj bodo v prihodnosti delali, česa se bodo morali naučiti ali kaj jim bo koristilo za preživljanje sebe in družine. Včasih si se za opravljanje poklica izučil v šoli in naučeno znanje brez večjih sprememb uporabljal. Danes pa se narava in pogoji dela v večini poklicev neprestano spreminjajo in posamezniki morajo stalno pridobivati novo znanje, prilagajati osebne lastnosti, samopodobo, vrednote.

Posledica intenzivnega tehnološkega razvoja je korenita sprememba pričakovanj o znanju in veščinah, ki naj bi jih mladi pridobili oz razvijali za uspešno odraslost.

Danes se Evropa sooča z demografskimi spremembami in tudi Slovenija se bo soočila z demografsko krizo, ki bo trajala bo celotno 21. stoletje. Leta 2030 bomo 9. najstarejša država na svetu in 1/3 prebivalstva v Sloveniji bo starejša od 60 let. Staranje bo velik izziv za novo kakovost! Od kakovostne družbe bo odvisna kakovost življenja naslednje generacije.

Kako bomo vzgajali otroke za solidarnost nove generacije, za nosilce oskrbe starejših?
Kakšna naj bo VLOGA ŠOLE V SODOBNEM SVETU?

Šola je še vedno primarni mehanizem na podlagi katerega pridobivajo učenci znanja in spretnosti, ni pa edini. Prilagajati se moramo zahtevam globalnega trga dela in učiti mlade, da prevzemajo odgovornost za svoj osebni, socialni in karierni razvoj. Poznati morajo sebe, poznati priložnosti v okolju in se znati odločati. Učenci bodo morali znati delovati v družbi, v kateri sta potrebna prilagodljivost in nenehno učenje.

Učitelji nismo več edini vir informacij zato moramo spreminjati prakso poučevanja. Ne zadržujemo jih na ravni učenja na pamet ter reprodukcije znanja, ampak jih spodbujamo k ustvarjalnemu in kritičnemu razmišljanju ter razumevanju. Otroke učimo veščin in ne samo znanja.

Življenje se je v zadnjih sto letih tako močno spremenilo, da so dogodki iz mladosti naših staršev ali starih staršev, nonotov ... že čisto drug svet, ki ga danes komaj še razumemo. Oča so vozili otroke v šolo z volovsko vprego, mati je šivala obleke, stranišče je bilo daleč od hiše, v hiši je brlela le ena žarnica, ... Starejši tako radi pripovedujejo, mladi pa jih skorajda nimajo več časa poslušati.

Torej kako komunicirati s pripadniki različnih generacij? Kako obdržati odnose, dobro vzdušje za učinkovit prenos vrednot iz roda v rod. Kako vpeljati vzgojo za novo generacijo?

Če želimo, da preživi moramo imeti **medgeneracijsko modrost**. Rešitev je v sodelovanju med mlajšimi in starejšimi. Tudi starejši se lahko učijo od mlajših, ker mlajši imajo uporabno znanje, starejši pa izkušnje. In danes se v tej dvorani, na tej prireditvi, to tudi izraža.

Dragi borci, hvala vam za tako obliko izmenjave z mladimi.

Bodimo skupaj dirigenti orkestru mladih virtuozov, s katerimi bomo sooblikovali svetlejšo prihodnost za vse nas.

Hvala tudi vsem, ki ste danes z nami!

Vanja Košpenda, Gračišče 6. 10. 2018